

INDIVIDUALIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL ÎN SECOLUL XX

*Daniela PASCARU**Catedra Limbi Germanice*

Some major trends and approaches of the XX-th century towards learning concepts based on individualization are discussed. The major advantage of individualised instruction is that each student learns according to his/her needs, interests, learning style, and at his/her own pace. If materials are systematised, each student can study only the materials that are appropriate for his/her goals, etc., and can get the most benefit with the least effort and time. Students do not sit passively in class but actively participate in learning. They can understand how well they are doing and what they have achieved. The development of individual self-competence is a successful integration into the community.

Soluționarea problemei privind individualizarea procesului educațional are etapele sale, iar particularitățile ei pun în fața societății probleme concrete în orice perioadă.

În anii '20-'30 ai sec. XX această problemă era privită unilateral, fiind urmărit doar scopul de a preveni nereușita, repetenția, abandonarea școlii de către elevi. Tot atunci a apărut metoda de brigadă-laborator. Partea forte a acestei metode a constat în faptul că a unit sârguincios calitățile colective și individuale, ceea ce i-a determinat superioritatea față de Planul Dalton. În afară de lucrul colectiv din clasă, elevii efectuau cu succes și lucrul individual asupra unor părți, capitole. Lucrul individual avea însă și neajunsuri: se făcea simțită lipsa controlului din partea profesorului asupra elevilor, unii elevi aveau nevoie de ajutorul profesorului și nu-l primeau. Era suficient să cunoască materia un elev-doi din clasă, ceilalți mizând pe aceștia. Se ignorau posibilitățile individuale ale elevului, accentul fiind pus pe brigadă, metodă care părea că „merge bine”.

La începutul anilor '20 ai sec. XX apare teoria talentului înăscut, potrivit căreia capacitățile individuale ale copiilor reprezentanți ai clasei burgheze sunt mai superioare față de ale copiilor simpli. O analiză mai amplă cunoaște pedagogia datorită mișcării din anii 20-30, conduse de A.V. Petrovski. Una dintre direcțiile acesteia era „biogenetica”, teorie ce pune accentul pe particularitățile moștenite. Însă, acesteia i se opunea sociogenetica. Adepții acestei direcții considerau că dezvoltarea constituie adaptarea la starea socială. Cum e sfera socială așa e și „constituția personalității” (A.B. Zalchind, S.S. Molojavâi). Nu e greu de observat că ambele direcții cădeau în extreme.

În anii '40-'50 ai sec. XX merită atenție cercetările lui A.M. Ghelimonta și S.M. Rivesa consacrate problemei privind preîntâmpinarea nereușitei în școală.

Astfel, ei identifică trei categorii ale nereușitei și cauzele acesteia:

- Nereușita e una cronică. Cauza – pregătirea insuficientă, goluri în cunoștințe, copiii nu au acasă condiții, lenea. Copiii care rămân în urmă la învățătură nu au cunoștințe la toate obiectele sau la aproape toate.
- Nereușită doar la obiectele mai grele. Cauza – predarea proastă, copiii au fost slab pregătiți în clasele mai mici, pregătirea intelectuală slabă, lipsa interesului.
- Nereușită episodică. Copiii nu învață regulat. Cauza – nu frecventează regulat lecțiile, nu îndeplinesc lucrul pe acasă, sunt neatenți, amăgesc pedagogii și părinții.

Pedagogii anilor '50 au ajuns la concluzia că cea mai eficientă cale de a combate nereușita este individualizarea procesului educațional. Individualizarea este metoda-cheie de a ridica elevul slab la nivelul celui mijlociu.

Începând cu anii '50 ai sec. XX, problema individualizării și diferențierii începe să fie cercetată tot mai amănunțit și din mai multe puncte de vedere (didactice și psihologice).

Aspecte ale individualizării găsim la:

- V.I. Gladchih, M.D. Sonin – calea individuală către elev ca un mijloc de a ridica eficacitatea învățării;
- I.A. Unt, E.S. Rabinovski, N.V. Promotorova, I.B. Zachirova – individualizarea lucrului independent al elevilor ca un mijloc de dezvoltare a activității de cunoaștere;
- E.S. Rotunski – individualizarea lucrului de acasă;
- G.N. Kondratenko, A.A. Aucum, V.V. Ikanov – învățământul pragmatic ca un mijloc de individualizare-diferențiere;

• V.S. Merlin, E.A. Klimov, I.A. Samarin, B.A. Baimetov – calea individuală presupunând aplicarea unui stil de activitate individuală.

În anii '50 ai sec. XX apare lucrarea lui L.S. Slavina *Calea individuală către neînsușitori și nedisciplinați*. În această lucrare autoarea vorbește despre cauzele nereușitei la învățatură:

- atitudinea incorectă față de învățatură;
- greutate în asimilarea materiei, profesorii motivând că elevii nu au capacități;
- incorect sunt formate deprinderile și capacitățile;
- neputința de a munci intelectual;
- lipsa interesului de a învăța și a cunoaște.

Pentru a preveni aceste cauze, profesorul trebuie:

- să schimbe atitudinea elevului față de procesul de învățare;
- să depisteze calitățile elevilor a căror aplicare ar duce la îndeplinirea obiectivelor școlii;
- să ajute și să controleze mereu elevii.

În anii '60 ai sec. XX apar un șir de lucrări ale lui A.A. Budarnâi vizând procesul de individualizare și de diferențiere a elevilor în scopul preîntâmpinării nereușitei și identificării gradului de înțelegere a materiei de studiu. Totodată, autorul susține că trebuie luate în considerație deosebirile individuale principale și calitățile acestor elevi.

Rezultatele cercetărilor au stat la baza diferențierii învățării, delimitând 3 grupe caracteristice după gradul de asimilare și înțelegere a materiei. Așadar, A.A. Budarnâi împarte elevii după gradul și posibilitățile de pregătire, după capacitatea de a învăța și de a lucra de sine stătător:

- 1) slabi – capabili să însușească materia de bază și esențialul;
- 2) mijlocii – capabili să însușească programa cu toate detaliile ei;
- 3) puternici – capabili să însușească nu doar materia obligatorie, dar și materialul adăugător.

La fel, în anii '60-'70 se efectuau cercetări privind evidențierea calităților individuale ale elevilor, care se refereau doar la lucrul individual în cadrul unei clase, lucrul diferențiat în sistemul educațional nefiind supus cercetării.

Ceva mai târziu, în procesul de învățare au fost aplicate un șir de procedee de diferențiere a învățământului: în clasele mari au fost introduse obiecte de studiu alternative, a fost majorat numărul de ore facultative și al claselor cu studierea aprofundată a unor obiecte. Accentul este pus pe lucrul individual al elevilor. Au fost tipărite caiete de lucru la toate obiectele, ceea ce a deschis noi posibilități pentru lucrul individual al elevilor. În centrele de cercetări, problema individualizării sistemului educațional devine una primordială.

Odată cu creșterea interesului pentru didactică au început să se efectueze un șir de experimente privind individualizarea procesului educațional. Dat fiind faptul că învățământul public a oferit mai puține posibilități de a individualiza sistemul educațional, acest tempou a scăzut, prioritate având un curriculum școlar rigid, cu planuri de învățământ obligatorii, cu programe foarte încărcate și indispensabile pentru toți elevii etc., care, practic, nu permiteau profesorilor să lucreze în mod creator, pentru a forma și dezvolta individualitatea elevului. De aici apar și alte trăsături negative ale sistemului educațional: motivația slabă față de procesul de învățământ, studierea materiei la un nivel mai inferior față de aptitudinile elevilor, pasivitatea elevilor, alegerea haotică a profesiorilor.

În 1975 a văzut lumina tiparului lucrarea lui E.S. Rabinovski *Calea individuală în procesul de instruire a elevilor*, în care autorul prezintă soluții referitor la însușirea materiei și la efectuarea lucrului individual al elevilor. Tot în acest volum sunt tratate problemele esențiale ale procesului de individualizare și locul lui în cadrul celorlalte principii didactice.

Lucrările lui E.S. Rabunski și I.E. Unt prezintă un interes deosebit în studierea problemelor privind individualizarea procesului educațional. Conducându-se de teoria lui L.S. Vâgotski despre zona dezvoltării apropiate, I.E. Unt face o concluzie potrivit căreia copiii se deosebesc nu doar după nivelul de dezvoltare actual, dar și după nivelul dezvoltării apropiate. Evidențierea deosebirilor dintre aceste două calități constituie o problemă primordială a individualizării procesului educațional.

În pedagogie, studierea cursului într-un ritm individual a căpătat denumirea de *individualizare pe verticală*. În prezent, acest principiu nu se bucură de o aplicare largă, el constând în învățarea într-un ritm încetinit sau într-un ritm accelerat. Învățarea într-un ritm individual este o formă foarte veche; ea a apărut înaintea învățării pe clase și lecții, când profesorul lucra acasă cu elevul pe post de guvernant. Această metodă era folosită pe

larg la începutul sec. XX. S-a constatat, însă, că în aceleași condiții ritmul de învățare al elevilor este foarte diferit. De exemplu, conform Planului Dalton, elevii puteau să treacă cursul de învățare într-un ritm individual (învățământul individual).

În anii '80 ai secolului trecut au apărut „clase cu elevi trecuți de vârsta clasei lor”, acestea fiind completate cu elevi a căror vârstă era cu mult mai mare decât a celor din respectiva clasă; ca urmare, nou-veniții se simțeau incomod între ei. În ce privește însușirea materiei de studiu, rezultatele erau pozitive. Însă, după un scurt timp, aceste clase au fost închise. Cauza principală a desființării respectivelor clase a constituit-o problema ce ținea de educarea acestor copii, deoarece toți erau adunați într-o anumită clasă sau școală. Un alt motiv care a stat la baza închiderii acestor clase a fost reducerea considerabilă a numărului de elevi repetenți, urmare a faptului că cadrele didactice au dat curs *procentomaniei*.

Organizarea claselor cu studierea aprofundată a unor obiecte a constituit un progres remarcabil în perioada anilor '80-'90. Astfel, I.A. Craav (1984) a constatat că, față de clasele obișnuite, în cele cu studierea aprofundată a unor obiecte reușita la toate obiectele era cu mult mai înaltă. Elevii din aceste clase au o atitudine mai bună față de procesul de învățământ, interesele lor sunt cu mult mai dezvoltate, iar clasele – mult mai unite.

În această perioadă, în sistemul de învățământ apare problema și se duc discuții referitor la trecerea deplină a claselor mari la diferențiere totală, așa cum se făcea în Germania și în alte țări socialiste în anii 1960/61 și 1968/69.

Prin anii '90 ai sec. XX o atenție tot mai mare se acordă individualizării lucrului de sine stătător al elevilor. Concepția teoretică consta în aceea că elevul se dezvoltă intelectual numai atunci când activitățile didactice corespund nivelului său individual, deci problema principală rezidă în activizarea sferei de cunoaștere de la cel mai mic nivel până la etape mai avansate. În același timp, la realizarea individualizării procesului educațional a început să se atragă o atenție deosebită calităților psihice ale elevului și, totodată, obiectivelor individualizării.

Actualmente, individualizarea este privită ca un element indispensabil în realizarea obiectivelor procesului educațional și în formarea personalității elevului.

Bibliografie:

1. Brown H. Principles of Language Learning and Teaching. (2nd ed) Englewood Cliffs. - N.Y.: Prentice Hall, 1987.
2. Gardner R. and Lambert W. Attitudes and Motivation in Second Language Learning. Rowley. Mass.: Newbury House, 1972.
3. Komenius Ian Amos. Didactica magna, 1637.
4. Moles A. Abraham. Sociodinamica culturii. - București: Editura Științifică, 1974.
5. Nicola Ioan. Tratat de pedagogie. - București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1996.
6. Pavelcu V. Cunoașterea de sine și cunoașterea personalității. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970.
7. Petrescu I.C. Metode pentru studiul individualității, 1931.
8. Stoian Stanciu. Cercetarea pedagogică. - București: Editura Pedagogică, 1969.
9. Witkin H. and I. Berry. Psychological differentiation in cross - cultural perspective // Journal of Cross - Cultural Psychology, 1975.
10. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. - Москва: Педагогика, 1990.

Prezentat la 27.05.2011